

મુંબઈ-કોટ-ટાઉનહોલમાં.

તા. ૨૫-૯-૩૧ ભાદરવા શુદ્ધ ૧૪ શુક્રવારે

જગત્પ્રખ્યાત જૈનાચાર્ય શ્રીમદ્ વિજય-

ધર્મસૂરિજી મહારાજના નવમા

સંવત્સરી-ઉત્સવ પ્રસંગે

રાષ્ટ્રપતિ સરદાર શ્રીમાન વલ્લભભાઈ

પટેલના પ્રમુખપણા નીચે

ભરાયલી સભામાં

ન્યાયવિશારદ-ન્યાયતીર્થ

શ્રીમદ્ ન્યાયવિજયજી મહારાજે

આપેલું

ભાષણ.

શ્રી વિજયધર્મસુરિ મહારાજ.

આચાર્ય શ્રીવિજયધર્મસૂરિજી મહારાજનું નામ જગત્પ્રખ્યાત છે. તેમનું ચિત્ર આપની સામે ઉપસ્થિત છે. એક જૈનાચાર્યની ‘જયંતી’ ઉજવવામાં રાષ્ટ્રપતિ સરકાર શ્રીમાન વલ્લભભાઈ પટેલ સભાપાતના આસનને અલંકૃત કરે એ તો ‘સોનું ને સુગન્ધ’ ગણાય. જયન્તીનું પાત્ર જેમ ઉચ્ચ, તેમ સભાપતિનું આસન પણ ઉચ્ચ. આવો સુયોગ વિચારતાં મને ખડું આનન્દ થાય છે. હવે હું મૂળ વાત પર આવું.

કાઠીયાવાડમાં ભાવનગરના ‘મહુવા’ ગામની શેરીઓ-ગલીઓમાં રખડતો ભમતો ભૂત ‘મૂલચંદ’ છોકરો કેટલો વિચિત્ર છે તે જરા પદોમાં બતાવું:—

માતા-પિતા ને નામ ઇનકા ‘મૂલચંદ્ર’ ક્રિયા સહી, પર પઠનમે ઇનકા જરા ભી ચિત્ત લગતા થા નહીં; ખેલોં, તમાશોં મેં નિરન્તર રમણુ કરતે ચે રહે, ફકાન હી મેં મસ્ત હો કર ચે સદા ફિરતે રહે.

દશ વર્ષકી વય મેં ઇન્હોંને વણુ-પરિચય હી ક્રિયા, ઇસસે પિતાશ્રીને ઇન્હેં ફકાન પર ખંઠા દિયા;

વાણિજ્યમેં વ્યાપારમેં ચે અનુભવી હોતે ગએ
શઠ-દુર્જનોં કે સંગ મેં ભી સાથ હી પડતે ગએ.

જિસને હબારોં ધનિજનોં કે દીન-હીન બના દિયા,
જિસને બડે નામી જનોં કે કીર્તિ-હીન બના દિયા;
ધંધા વહી ' સદ્દા ' વિકટ, જો દેશમેં હૈ છા ગયા-
કરને લગે ફિર દૂત, ચોરી, તિમિર ધનમેં છા ગયા.

મૂલચન્દ્ર જુગારની ખરાબ લતમાં પડે છે. તે
જુગારમાં પૈસા હોમે છે. એક વખત તે પોતાના
અંગ પરના દાગીના જુગારમાં હોમી દે છે. માતા-
પિતાને ખબર પડે છે. તેઓ તેને “ ચૌદમું રત્ન ”
ચખાડે છે. ખસ, અહીંજ એના જીવનમાં કાન્તિનું
ખીજ વધાય છે. તે વખતે તેના વિચારોમાં મહાન્
પરિવર્તન થાય છે. તેના હૃદયમાં જખ્ખર ખળભળાટ
થાય છે. તેને જગતની વિચિત્રતાનું લાન થાય છે.
તેને સંસારની અસારતાનું જ્ઞાન થાય છે. તેના
હૃદયમાં મજબૂત વૈરાગ્ય પ્રગટ થાય છે. તે ભાવનગર
આવે છે. ત્યાં શ્રીમદ્ વૃદ્ધિચન્દ્રજી મહારાજને મળે
છે. તે મહાત્માની આગળ તે દીક્ષાની માંગણી કરે
છે. વૃદ્ધિચન્દ્રજી મહારાજ અમારા જેવા ચેલા-
ચાપટના લોભી નહોતા. તેઓ મહાન્ ત્યાગી, વૈરાગી
અને શાસ્ત્રદર્શી સન્ત હતા. તેઓ નસાડી-ભગાડી
છાની રીતે દીક્ષા આપવામાં પાપ સમજતા

હતા. તેઓ સગીર વયના બાળકોના લોળપણુને
ગેરલાભ લઇ તેમને ઉતાવળથી મૂંડો
નાંખવામાં અધર્મ સમજતા હતા.

તેઓ, પરીક્ષાપૂર્વક યોગ્યતા જણાતાં દીક્ષા
આપવાના શાસ્ત્રાદેશને અનુસરનારા હતા.

વૃદ્ધિચન્દ્રજી મહારાજ મૂલચન્દને પરીક્ષાની
કસોટીએ કસે છે. મૂલચન્દ તેમાં આબાદ પસાર
થાય છે. એ પછી તેને દીક્ષા અપાય છે. ઓગણીશ
વર્ષની ઉમ્મરે તે દીક્ષા ગ્રહણ કરે છે. ‘ મૂલચન્દ ’
મટી હવે તે ‘ ધર્મવિજય ’ બને છે.

ધર્મવિજય શુદ્ધભક્તિમાં ઘણો રસ લે છે.
ચારિત્રના શુદ્ધ આરાધન સાથે જ્ઞાનમય જીવનમાં
આગળ વધે છે. ધીમે ધીમે આગળ વધતાં મહાન્
વિકાસના પરિણામે ‘ ધર્મવિજય ’ માંથી વિજયધર્મ-
સૂરિ બને છે. હવે વિજયધર્મસૂરિને જોઈએ.

વિજયધર્મસૂરિ એટલે અકર્મણ્યતાને ઉખેડી
ફેંકી દેનાર સાચો વીર. વિજયધર્મસૂરિ એટલે
ઉત્સાહની જાળવણ્યમાન મૂર્તિ. વિજયધર્મસૂરિ
એટલે દૃઢતા અને ધીરજનો પહાડ. અને વિજયધર્મ-
સૂરિ એટલે ચારિત્રનું જળહળતું લામંડલ. તેમની
યશઃપતાકા ગુજરાત કે કાઠીયાવાડ, મારવાડ કે મેવાડ,
માળવા કે દક્ષિણ, યૂં પી કે બેંગાલ, તમામ સ્થળે

ફરકી રહી છે. એટલુંજ નહિ, પણ યુરોપ અને અમેરિકા સુધી તેમના જીવનની માહાત્મ્ય-ગાથાઓ ગવાઈ રહી છે. તેમની વિશ્વપ્રસિદ્ધિ તેમના પુરૂષાર્થ-મય જીવનને આભારી છે. તેમણે ફર ફર દેશોમાં ભ્રમણ કરી જૈનધર્મનો પટલ વગડાવ્યો છે.

અહીં જૈનધર્મ વિષે જરા કહી લઉં.

જૈનધર્મ એટલે વીતરાગધર્મ, જૈનધર્મ એટલે આત્મધર્મ, જૈનધર્મ એટલે અહિંસાધર્મ અને જૈનધર્મ એટલે પરમાત્મા વીતરાગ દેવતું પવિત્ર ફરમાન. જૈનધર્મનો અભ્યાસ એટલે રાગ-દ્વેષને છોડવાનો અભ્યાસ. જૈનજીવન એટલે જિતેન્દ્રિય જીવન, જૈનજીવન એટલે અહિંસામય, સત્યમય અને સદાચારમય જીવન. જૈનના વિચારો જેમ ઉંચા હોય, તેમ આચારો પણ ઉંચા હોય. જૈનની ભાવના વિશાળ અને ઉદાર હોય. તેનું જીવન પવિત્ર અને ઉજ્જવળ હોય. આ જૈનત્વ છે. તેનો કોઈએ ધબકારો લીધો નથી. દુનિયાનો કોઈ પણ માણસ જૈનત્વને પોતાના જીવનમાં ખીલવી શકે છે. મહાવીર લગવન્તના લક્ષાવધિ શ્રાવકોમાં હજારો શ્રાવકો મુખ્ય ગણાયા, પણ તેઓમાં કોઈ ઓસવાડ-પોરવાડ કે હજારો-વીશાળ નહોતા. પણ તેઓમાં કોઈ હતા એકાંત, પટેલ અને પાટીદાર અને કોઈ કુંભાર. જેના જીવનમાં અહિંસા,

સત્ય, સંયમ, ત્યાગ અને સેવાભાવના સફળશ્રેણી
ખીલ્યા હોય, તે ચાહે ઢેડ કે લંગી હોય, પણ તે
સાચો જૈન છે, તે ઉચ્ચ છે અને ઉંચે ચઢી રહ્યો છે.
એથી વિપરીત, એ વસ્તુ જેના જીવનમાં નથી અને
જેના વિચારો ગન્ધા અને જેતું આચરણ મલિન છે,
જે, હઠહઠતા અન્યાયો કરે છે અને અનાચારો
સેવે છે, તે જાતપાંતથી કે કુલધર્મથી ગમે તેટલો
ઉચ્ચ કહેવાતો હોય, પણ ખરી રીતે તે નીચ છે.
આત્મવિકાસમાં ચઢે તે ઉંચ અને પડે તે નીચ.
જીવનમાં જો અહિંસા, સત્ય અને સંયમનો
અભ્યાસ નથી, તો કોરા ચાંદલામાં કે કોરી
મુહપત્તીમાં કંઈ નથી. જીવનમાં જો ચારિત્ર
નથી, તો એક નહિ, પણ એકવીશ 'ઓઘા'
બગલમાં મારી ફેંચી કરે તોયે કંઈ ન વળે.

આજે મહોટો જૈન 'સાબરમતીનો સન્ત' છે.
આજે મહોટો જૈન એ 'અર્ધનગ્ન ફકીર' છે. એ
મૂઠીભર હાડકાંનો માણસ આજે આખા દેશને ડોલાવી
રહ્યો છે. એના શબ્દો પર આજે જગત મુગ્ધ બની
રહ્યું છે. એતું કારણ છે એની અહિંસા-શક્તિમાં,
એના ચારિત્રબળમાં. એ મહાત્મા આજે આપણી
પાસે નથી. એ દરિયાપાર પાંચ હજાર માઇલ છેટે જઈ
બેઠો છે-દરિદ્રનારાયણનો પ્રતિનિધિ થઈને. એ મહાન

સન્તના દર્શન માટે આજે યુરોપ અને અમેરિકાના લોકો તલપાપડ થઈ રહ્યા છે.

એ મહાન્ જૈનના મહાન્ ‘ગણધર’ આજે સભાસમક્ષ સભાપતિના આસન પર શોભે છે. (‘ગણ’ એટલે સમૂહ, તેના ‘ધર’ એટલે નાયક, કમાન્ડર એ ‘ગણધર.’) એક જૈનાચાર્યની જયન્તી ઉજવવા તેઓ હર્ષભેર પધારે એ એમની મહાન્ ઉદારતામાં એમનું જૈનત્વ પ્રત્યક્ષ થાય છે. આજે તેઓ અહિંસાના, સેવાભાવના અને લોકકલ્યાણના પાઠ ભણાવવા અહિં પધાર્યા છે. એ એમનું જૈનત્વ ન ગણાય તો શું ગણાય ? જૈનત્વના ઉમંગમાં આવી તેઓ કદાચિત્ જૈનોને તેમની કોઈ ભૂલ માટે યોગ્ય ઠપકો આપે, કે જરા આકરા લાગતા શબ્દોમાં વ્યાજબી શિખામણ આપે તો એ વધાવી લેવા ભેગ હોય. તેની સામે રીસાવું, ચીડાવું કે કોધાયમાન થવું એ તો મૂર્ખાઈ ગણાય.

હવે મૂળ વાત પર આવીએ. વિજયધર્મસૂરિએ કાશી અને બંગાળ જેવા દેશોના શાસ્ત્રીઓ તથા પંડિતોને જૈનધર્મના પ્રશંસક બનાવ્યા છે. બંગાળ અને મગધની સફરમાં તેમણે દ્યારસની ઝડી વરસાવીને હજારો બંગાલીઓ તથા બીજાઓને માંસભક્ષણ છોડાવ્યાં છે અને હિંસા કરતાં અટકાવ્યા

છે. તેમણે કાશી જેવા હિન્દુધર્મના જળરહસ્ત કિલ્લા-
માં, જે વખતે વૈમનસ્યનું વાતાવરણ જળજળ પથરા-
યલું હતું, વિરોધી વર્ગના અનેક વિદ્વા-
નઓ પદપ્રવેશ કરી જૈનવિદ્યાલયનો ઝંડો
ફરકાવ્યો છે. તેમણે નવા સંખ્યાબંધ વિદ્વાનો
ઉભા કરી સમાજમાં વિદ્યાધ્યયનનો પ્રચાર કર્યો છે
અને સંસ્કૃત-પ્રાકૃત ભાષાની અભ્યાસ-પ્રણાલીને
પુનરુજ્જીવિત કરી છે. તેમણે જૈન સાહિત્યનો ખડોખો
પ્રચાર કરી પોતાની વિદ્વત્તા અને સંશોધન-શક્તિથી
પાશ્ચાત્ય સ્કોલરોને આકર્ષિત કર્યા છે અને તેમને
જૈન સાહિત્યમાં સરસ રસ લેતા કર્યા છે. તેમણે
શુરકુળ, યોડીંગ, બાલાશ્રમ, વિદ્યાશ્રમ, પુસ્તકાલય
જેવાં વિદ્યાનાં સરોવરો ઠેકઠેકાણે નિર્માણ કર્યાં છે.
કાઠીયાવાડના લગભગ તમામ સ્ટેટોના નરેશો તેમને
મળ્યા છે અને તે નરેશોને તેમણે ધર્મોપદેશ આપ્યો
છે. તેમના વિહાર હરમ્યાન તે તે સ્થળના એડમિનિ-
સ્ટ્રેટર મહાશયોએ તેમના બોધનું પાન કયું છે.
ઉદેપુર, બોધપુર, ઇન્દોર, ગ્વાલીયર જેવાં સંસ્થાનોના
મહારાજાઓ તેમના પ્રભાવશાલી વ્યક્તિત્વ પર
મુગ્ધ બન્યા છે. હરભંગામહારાજાએ ભરી સભામાં
તેમની વિદ્વત્તાની તારીફ કરી છે. મહારાજા-
બનારસ તેમના ભક્ત નરેશ. કાશી જેવા વિદ્યાના
મહાન કેન્દ્રમાં ભારતીય વિદ્વાનોની ગંભીર સભા

વચ્ચે તેમને “ શાસ્ત્રવિશારદ-જૈનાચાર્ય ” પદ અર્પવાનું માન મહારાજાબનારસને છે. સુરત અને ધુળીયાના કલેક્ટરે તેમનાં પ્રવચન સાંભળ્યાં છે. તેમણે રાજકોટની રાજકુમાર-કોલેજમાં જઈને રાજકુમારોને રાજપદ્ધતિનો અસરકારક ઉપદેશ આપ્યો છે. ઇ. સન ૧૯૨૦માં આચાર્ય મહારાજ અહીં મુંબઈમાં હતા. તે વખતે અહીંના નામદાર ગવર્નર સાહેબને તેઓ તેમના ખાસ ગવર્નમેન્ટ હાઉસમાં મળ્યા છે.

તેમણે અનેકાનેક પ્રાચીન ગ્રન્થસાહિત્ય પ્રકાશમાં આણ્યું છે. કલકત્તા-યુનિવર્સિટીની સંસ્કૃત પરીક્ષાઓમાં તેમણે જૈનગ્રન્થો દાખલ કરાવ્યા છે. પોતાના ઉંચી પંક્તિના બે વિદ્વાન્ શિષ્યોને ‘ સીલોન ’ (લંકા) મોકલી ત્યાંની બૌદ્ધ પ્રબંધોમાં તેમણે જૈન ધર્મનો સંદેશ પહોંચાડાવ્યો છે. કલકત્તા અને અલાહાબાદમાં ‘ સર્વધર્મસભા ’ (કન્વેન્શન ઓફ રિલિજિયન્સ ઇન ઇન્ડિયા) તરફથી આમન્ત્રણ આવતાં તેમણે ત્યાં જઈ મહાન પ્રભાવશાલી અને જોશીલાં લેક્ચરો આપી ત્યાં ઉપસ્થિત થયેલ મ્હોટા મ્હોટા વિદ્વાનો, સાધુ-સંન્યાસી-મહન્તો અને અન્ય નાગરિકોનાં અન્તાકરણોમાં જળખર અસર પેદા કરી છે. તેમણે, લંડનના ડૉ. એફ. ડબલ્યુ. થોમસ

સાહેબની સિક્કારસના આધાર પર એજન્ટ દુ ધી-
ગવર્નર જનરલ રાજપુતાના 'કાલ્લીન' સાહેબને રૂમરૂ-
મળીને 'આયુ' તીર્થની આશાતના (વિદેશીયો
ચામડાના ખૂટ સાથે મંદિરોમાં જતા હતા તે) ફર-
કરાવી છે. બંગાલની એસિઆઇટિક સોસાયટીએ અને
જર્મની તથા ઇટલીની ઓરિયન્ટલ સોસાયટીઓએ
'ઓનરરિ મેમ્બર' તરીકે તેમનો યોગ મેળવવાનું
સૌભાગ્ય પ્રાપ્ત કર્યું છે. તેમણે જર્મન ડોક્ટર હર્મન
જેકોબીની હિન્દુસ્તાનમાં ઉપસ્થિતિ થતાં જોધપુરમાં
મહામહોપાધ્યાય ડૉ. સતીશચન્દ્ર વિદ્યાભૂષણના
અધ્યક્ષપણમાં ' જૈનસાહિત્યપરિષદ ' યોજાવી
દેશ-વિદેશમાં જૈન સાહિત્યની મહત્તાનો ઢંઢેરો
પીટાવ્યો છે. ઇંગ્લેન્ડ, ફ્રાન્સ, જર્મની, ઇટલી અને
અમેરિકા વગેરે દેશોના મહોટા મહોટા સ્કોલરો સાથે
તેમનો કોરસ્પોન્ડેન્સ વધતો રહ્યો છે. આજે લગભગ
ઠોઢસો જેટલા પાશ્ચાત્ય સ્કોલરો તેમની પુણ્યમયી
જીવનપ્રભાના દ્વારાયા જૈન સાહિત્યની સેવા બજાવી
રહ્યા છે.

સૂરિજી મહારાજની મુલાકાત લેવામાં છેલ્લો
પાશ્ચાત્ય સ્કોલર ફ્રેન્ચ વિદ્વાન ડૉ. સીલ્વન લેવી છે.
તેઓ આચાર્ય મહારાજને શિવપુરીમાં મળ્યા હતા.
તે વખતે આચાર્ય મહારાજ માંદગીમાં હતા. ફક્ત

સાત દિવસના મેહેમાન હતા. એ સ્થિતિમાં પણ આચાર્યશ્રીની મહાન્ જીવન-વિભૂતિએ ડોક્ટર મહાશયના હૃદય પર જે અસર કરી હતી, તેનું જ એ પરિણામ છે કે, ડોક્ટર મહાશય દુનિયાની આગળ ઘોષણાપૂર્વક કહી રહ્યા છે કે:—

“ I can tell you that he is one of the most impressive personalities I ever met with in the whole world. ”

અર્થાત—હું તમને કહી શકું છું કે તેઓ ઉંચામાં ઉંચા પ્રભાવશાલી વ્યક્તિઓમાંના એક છે, જેમના જેવો મહાત્મા દુનિયાભરમાં શાયદજ મને મળ્યો હોય.

લંડનના સર જ્યોર્જ ગ્રીઅર્સન લખે છે કે:—

“ I never had the privilege of meeting him, but many people in this country will unite with me in deploring the loss of a ripe and learned scholar of world-wide reputation. ”

અર્થાત—હું તેમને (વિજયધર્મસૂરિને) કદી મળ્યો નથી. પણ આ દેશના ઘણા મનુષ્યો એ

વિશ્વવ્યાપિ-કીર્તિમાન પ્રૌઢ વિદ્વાન્ રકોલરની જોટના
હઃખમાં મારી સાથે બેઠાશે.

આ મહાન્ આચાર્ય મહારાજનો એ પ્રતાપ છે
કે, ભારતીય અને પાશ્ચાત્ય વિદ્વાનોમાં જૈનધર્મના
સંબન્ધમાં જે કેટલીક ગેરસમજુતીઓ ફેલાયલી
હતી તે નાબૂદ થવા પામી છે.

જર્મન વિદ્વાન્ ડૉ. હર્ટલ જૈનસાહિત્યની
મહત્તા બતાવતાં જણાવે છે કે:—

“ Now what would Sanskrita poetry
be without the large Sanskrita literature
of the Jainas ! The more I learn to
know it, the more my admiration rises. ”

અર્થાત—જૈનોના મહાન્ સંસ્કૃત સાહિત્યને
અલગ પાડવામાં આવે તો સંસ્કૃત કવિતા શી રહ્યા
થાય ! આ બાબતમાં જેમ જેમ વધુ જાણવાનો
અભ્યાસ કરું છું, તેમ તેમ મારા આનન્દયુક્ત
આશ્ચર્યમાં વધારો થતો જાય છે.

જર્મન વિદ્વાન્ ડૉ. હર્મન જેકોબી કહે છે કે:—

“ In conclusion let me assert my
conviction that Jainism is an original
system, quite distinct and independent.

from all others; and that therefore it is of great importance for the study of philosophical thought and religious life in ancient India. ”

અર્થાત—અન્તમાં મને મારો થયેલ નિશ્ચય જણાવવા ઘો કે જૈનધર્મ એ મૂળ ધર્મ છે અને તમામ દર્શનોથી તદ્દન ભિન્ન અને સ્વતન્ત્ર છે. પ્રાચીન ભારતવર્ષના તત્ત્વજ્ઞાન અને ધાર્મિક જીવનના અભ્યાસ માટે તે ઘણું અગત્યનો છે.

હવે છેલ્લે, ઉપસંહાર કરતાં જણાવીશ કે, મહાત્માઓનાં જીવનમાંથી જીવનની મહાત્મ વસ્તુ ખરાબર સમજી જઈ તેને આપણે પોતાના જીવનમાં ઉતારવા પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. મૈત્રીભાવ, સેવાભાવ, સત્ય, સંયમ, ત્યાગના બોધપાઠ જીવનમાં ન ઉતરે ત્યાં સુધી આત્મજીવનનો વિકાસ અશક્ય છે. આગળ વધવા માટે પ્રજામાં એકીકરણની પહેલી જરૂર છે. એકીકરણ કેટલું કામ કરે છે તે જુઓ !

“ પિપીલિકા સંપ કદી કરે છે

મહા અહિનો પણ પ્રાણ લે છે.

તમે બધા રાષ્ટ્રીય પક્ષ તાણો !

અરે ! સ્વદેશીઅભિમાન આણો ! ”

ખરેખર—

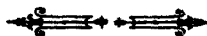
ઇસ કૂટને હી હમ સભી કે શકિતહીન બના દિયા
ઇસ કૂટને હી જાતિયોં કે છિન્ન-ભિન્ન બના દિયા;

ઇસ કૂટને હી ધર્મકે બી ગ્લાનિપૂર્ણ બના દિયા
ઇસ કૂટને હી દેશકે બી નષ્ટ-ભ્રષ્ટ બના દિયા

ઇસ કૂટકા સિર ફોડ કર અબ ઐક્ય કરના ચાહિએ
સબ ધર્મવાલોંકે પરસ્પર મેલ રખના ચાહિએ;

પરદેશિશાસનબન્ધનોંકા નાશ કરના ચાહિએ;
ઇસ માર્ગે સે ઇસ દેશકા ઉદ્ધાર કરના ચાહિએ.

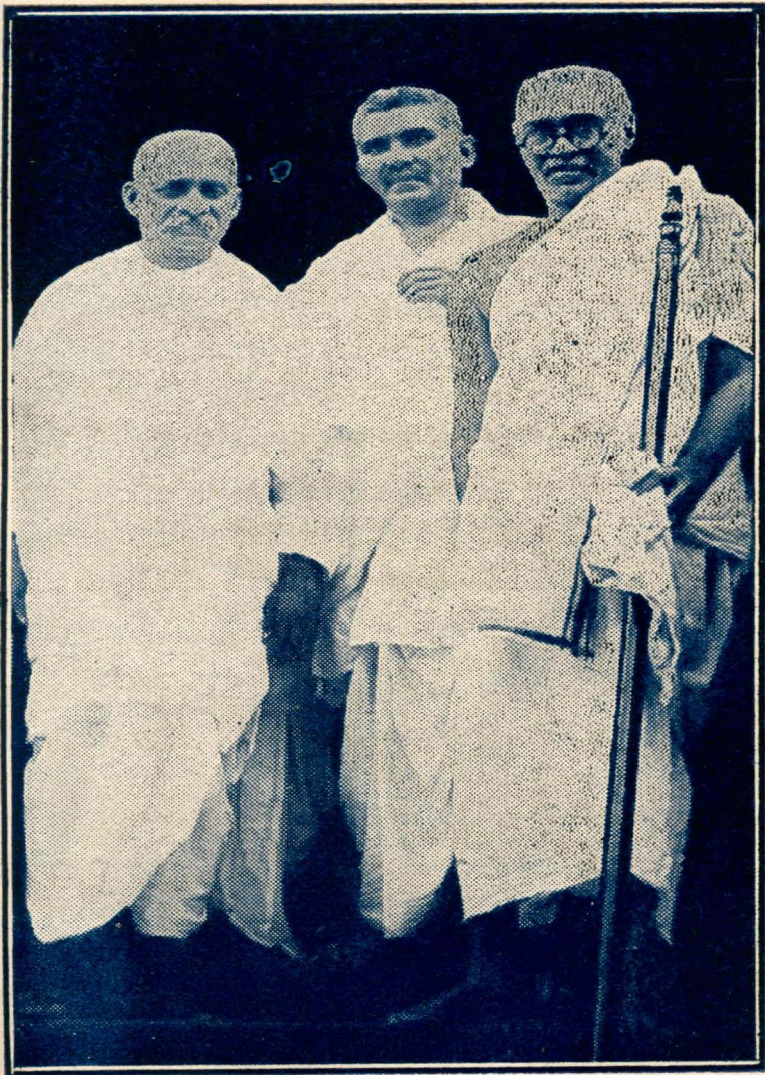
ઓં શાન્તિ: !

રાષ્ટ્રપતિ સરદાર

શ્રીમાન્ વલ્લભભાઈ પટેલનું

ભાષણ.

સરદાર વલ્લભભાઈ, શ્રી. મણિલાલ ડોઠારી, શ્રી.ચાયવિનયજી

Shree Sudharmaswami Gyanbhandar-Umara, Surat www.umaragyanbhandar.com

રાષ્ટ્રપતિ સરદાર શ્રીમાન વલ્લભભાઈએ જણાવ્યું
 કે આજના પ્રસંગે મને પ્રમુખસ્થાન લેવા માટે આપે
 આજ્ઞા કરી તે વખતે મેં તે આજ્ઞા માથે ચઢાવી તેનું
 કારણ માત્ર એકજ છે. આ પ્રસંગે પ્રમુખપદ લેવાની
 લાયકાત મારામાં નથી તે વાત મારી બાબુખંડાર
 નથી, પરંતુ હું બાણું છું કે સંઘ તરફના હુકમનો
 અનાદર મુનિમહારાજો પણ ન કરી શકે, તો મારા
 જેવો પામર પ્રાણી કેમ કરી શકે ! તેથી પ્રમુખપદ
 લેવાનો સ્વીકાર કરી બેઝદખી સ્વીકારીને મેં પ્રમુખ
 પદ લેવા હા પાડી હતી. સૌરાષ્ટ્ર રત્નોની ભૂમી છે.
 વિજયધર્મસૂરિજી સૌરાષ્ટ્રમાં પેદા થયેલા છે. તેમના
 જીવનની રૂપરેખા મુનિજીએ આપી છે. આજે
 આપણે ધર્મવિજયજી મહારાજની જયંતી ઉજવવા
 મળ્યા છીએ મહાપુરુષોના ગુણો ગાવા તે આપણો
 ધર્મ છે. પણ એકલા ગુણ ગાવાથી આપણું કલ્યાણ
 નથી. ઈમ્પીરીયલ બેંકમાં ઢગલાખંધ નાણાં પડેલાં છે.
 પણ ત્યાંના કલાર્કોને તો તે ગણીને હાથ કાળા કરવા
 પડશે. પરંતુ પૈસાનો પગાર જેટલો હશે તેજ મળશે.
 મુનિમહારાજોએ તમને ઢગલાખંધ વ્યાખ્યાન સંજ
 ણાવ્યાં હશે. કથાઓ કહેનારા માણસોમાંના કેટલાકનો
 એ જીવનવ્યવહાર હોય છે, છતાં તેમાં કોઈનું કલ્યાણ

થતું નથી. કથા કહેનાર પૈસા કેટલા મળશે તેની
 ધુનમાં અને કથા સાંભળનારા મઝા મેળવવાની ધુનમાં
 હોય છે. મુનિમહારાજ શ્રીધર્મવિજયજીનું જીવન
 આપણી સમક્ષ પડેલું છે. જૈનો તેમનું જીવનચરિત્ર
 જાણે છે. પણ તેમાં તમારી મર્યાદા છે. તમારો
 અધિકાર એકના કક્ષાર્કના પગાર જેવો છે. જેમ તમે
 તે મર્યાદા વધારશો તેમ તમારો અધિકાર વધશે અને
 તમે મહારાજશ્રીના સિદ્ધાંતો જીવનમાં ઉતારી શકશો.
 એકલો પીળો ચાંદલો કરવાથી જૈન થવાનું નથી.
 પરંતુ જૈનમાં ખરા જૈનત્વની લાવના હોવી જોઈએ.
 આપણામાં જો તે લાયકાત ન હોય તો આજેજ
 આપણે આત્મશુદ્ધિ કરી લેવાનો નિર્ણય કરી લેવો
 જોઈએ. જો તેમ ન કરો અને એક ક્યારે ખુલે તેના
 ચિંતવનમાં રહો તો પછી મારો, મુનિમહારાજનેનો
 અને તમારો વખત નકામો ગયો છે. જૈનધર્મ
 સર્વોપરિ ધર્મ ગણાય છે. અહિંસા પરમો ધર્મ એ
 જૈનધર્મનો સિદ્ધાંત છે. આ ધર્મ જો કાયરોનો હોય
 તો તેને આપણે છોડી દઈએ. અત્યારે ઘણા માણસોમાં
 એવી લાગણી પેદા થઈ છે કે જૈનકોમની જ્યાં મોટી
 વસ્તી છે ત્યાં અહિંસાના પોકળ પ્રચારથી કાયરતા
 પેદા થઈ છે. પરંતુ આપણામાં એક ખરો જૈન પેદા
 થયો છે. તે આજે અહીંથી ૫૦૦૦ માઇલ છેટે બેઠો
 છે. તેને નબળામાં નબળો માણસ દશ ગુલાંટો ખવાડી

કે તેમ છે. પરંતુ તેનામાં જે તેજ ભરેલું છે તે આખી
 દુનિયાને ડોલાવી રહ્યું છે અને તે રીતે તે મહાપુરૂષ
 જૈનત્વને શોભાવી રહ્યો છે અને તેથી આપણે મહાત્મા
 ગાંધીજીની જય પોકારીએ છીએ. (તાળીઓ) મહાત્મા
 ગાંધીજીએ બતાવી આપ્યું છે કે અહિંસા એ કાયરોનો
 ધર્મ નથી, પણ વીરોનો ધર્મ છે. જે સત્તા પાસે
 પશુબળ, દરીયાઈ સત્તા વગેરે આસુરી શક્તિઓ
 જખરી જખરી છે તે મહાન સદ્વતનત સામે એક
 નિઃશસ્ત્ર મનુષ્યે માત્ર આત્મશક્તિના અવાજથી
 સામે થઈ હંફાવી તે સદ્વતનતના સત્તાધારીઓનું
 આમંત્રણ મેળવ્યું છે. આ રીતે તે મહાપુરૂષે વિજય
 મેળવ્યો છે. તેમણે દેખાડ્યું છે કે અહિંસા એ તો
 વીરોનો ધર્મ છે. અહિંસા પાળનારા જૈનો વીર અને
 બહાદૂર હોવા જોઈએ. તેમનામાં કાયરતા હોય કેમ ?
 તેમનાપરનું કાયરતાનું કલંક તેમણે સાચો પુરૂષાર્થ
 ફેરવીને, ખરું જૈનત્વ કેળવીને ભૂસી નાંખવું જોઈએ.
 જે ધર્મમાં અહિંસા, સત્ય અને સદાચારના સિદ્ધાંત
 છે તે ધર્મના અનુયાયીઓમાં પક્ષાપક્ષી હોય, કુસંપ
 હોય તો પછી આખા દેશની એકતા કેમ થાય. હું
 ડરતો ડરતો કહું છું કે તમારામાંના ઝઘડા સાંભળી
 મને દુઃખ થાય છે, કલેશ થાય છે. તમને આવા ઝઘડા
 શોભતા નથી. તમે રોષ ન કરશો. હું તો જૈનકોમનો
 સાચો સીપાઈ બનવા ઇચ્છું છું. એટલું કહી

હું આ બાબત અતિશય અદબથી રમુ કરવા હચ્છું છું. મારા કોઈ પણ વ્યાખ્યાનથી જૈનોને હઃખ થયું હોય તે મને યાદ નથી. જો કે મેં જેલમાં સાંભળ્યું હતું કે અમદાવાદમાં જૈનો સમક્ષ આપેલા ભાષણથી પાછળથી જૈનોમાં કંઈક ચકચાર થઈ હતી. આજે પણ પ્રમુખપદ લેતાં મને ખ્યાલ આવ્યો હતો કે જૈનોની સેવા કરવા જતાં બે બોલ કહેવાઈ બાય તો તેથી કુસેવા તો નહીં થાય ! તમારે શહેરની અંદર બે પક્ષ પાડી લડવું ન જોઈયે. તમે લાઠી લઈને લડશો તો અહિંસા કોણ પાળશે ? તમારામાં દયા અને પ્રેમનો સાગર હોવો જોઈયે. તમોને તમારા કુટુંબ-કોમી ભાઈઓ પ્રત્યે પ્રેમ નહીં હોય તો પછી દેશની પ્રજા પ્રત્યેના પ્રેમની વાતજ કયાં ? આજની જયંતી પ્રસંગે આ પક્ષભેદની અને વેરઝેરની લાગણી દૂર કરી જૈનકોમમાં એકતા સ્થાપવી જોઈએ. અમદાવાદના જૈનોએ કોઈ કુતરાં મારે નહીં તે માટે હજારે રૂપિયા ખર્ચ્યા છે. કબુતરોને બુવાર નાંખવાથી અને કુતરાંને માટે પૈસા ખર્ચ્યાથી કંઈ જૈનત્વ પુરું થતું નથી. આપણે અહિંસા જીવનમાં ઉતારવી જોઈએ. અત્યારે આપણા કરોડો ભાઈ બહેનોને એક ટંક ખાવાનું મળતું નથી અને લાખો માણસો ભુખે મરે છે. શું આપણે ધર્મ એમ શિખવે છે કે પશુપક્ષીઓની રક્ષા કરવી અને મનુષ્યોની રક્ષા ન કરવી ? ગામડાંમાં

તમે જાવ અને કંગાલીયત નિહાળો. તો જણાશે કે આપણે અહિંસાવાદી હોવા છતાં પણ આપણી નજર આગળ હિંસા થઈ રહી છે અને તમે ઉંડાણથી વિચાર કરશો તો જણાશે કે તે હિંસા માટે જવાબદાર આપણે છીએ. કરોડો માણસો રોટલી વગર ટળવળે છે તે સંબંધમાં વિચાર કરી તે સ્થિતિ ટાળવા માટે આપણે આપણું કર્તવ્ય બજાવવું જોઈએ. જ્યાં સુધી ૧૥ રૂપિયાનો રેંટીયો ઘેરઘેર નહીં ચાલે ત્યાં સુધી આ કંગાલીયત સુધરવાની નથી. આખું જગત આ આ કંગાળ મુલકને તમારી મારફતે ચુસી રહ્યું છે. શહેરમાં વસનારા જૈન ભાઈબહેનોને ગરીબોની રોટી પાછી આપવા માટે તપાસ કરવા કહું છું.

જૈન બહેનોને અપીલ.

જૈન બહેનોને હું કહીશ કે બારીક કપડાં પહેરવાં તે જૈનધર્મની વિરૂદ્ધ છે. આપણે અપાસરે સંયમ શિખવા જઈએ છીએ. તે સમજીને સાધુઓ પાસેથી સાધુતાના ગુણ જીવનમાં ઉતારવા જોઈએ. હું જૈન બહેનોને નમ્ર પ્રાર્થના કરું છું કે તેઓએ હાથે કંતાયલા મુતર અને હાથે વણાયેલા કાપડને પહેરવાની પ્રતિજ્ઞા લેવી જોઈએ. મહાત્મા ગાંધીને અર્ધનગ્ન ફકીર કહેવામાં આવે છે અને તેને બ્રીટીશ સરકારમાં માન મળે છે, જ્યારે નેકટાઈ કોલરવાળા માણસનો

ભાવ કેઈ પૂછતું નથી. અત્યારની હાલની સ્થિતિ
 ગરીબના ત્રાસના આપનું પરિણામ છે. તમે હીંમતથી,
 સત્યથી અને સહાયરણથી ચાલો અને કંગાળ બનેલા
 આ દેશને સમૃદ્ધ બનાવવાની તૈયારીઓ કરો. મેં જે
 કાંઈ કહ્યું છે તે તમારા પ્રત્યેના અગાધ પ્રેમને લઈનેજ
 કહ્યું છે. અને તેનો બરાબર વિચાર કરજો. એટલુંજ
 ઠીક હું માફ બોલવું પૂર્ણ કરોશ. ઇશ્વર સર્વનું
 કલ્યાણ કરે. (તાળીઓ.)

શ્રી. મણીલાલ કાઠારીનું માપણુ.

શ્રી. મણીલાલ કોઠારી બોલવા ઉઠતાં તાલીઓના અવાજે થઈ રહ્યા હતા. તેમણે જણાવ્યું કે મારો જન્મ જૈન કોમમાં થયો છે. ખરો મહાન્ જૈન વર્તમાનકાળમાં પેદા થયો છે, તેને હું અનુસરી રહ્યો છું. આજે આપણે એક મહાપુરુષની જયંતી ઉજવવા માટે મળ્યા છીએ કે જેમણે જૈન ધર્મની, જૈન સંપ્રદાયની તથા જૈન સાહિત્યની ભારે સેવા બજાવી છે. ઉપરાંત, વિશાલ ભાવનાથી ભારતવર્ષની સેવા બજાવી છે. તેમનામાં રહેલી વિશાળ ભાવના આપણામાં નથી એ તો આપણે કબૂલ કરવું જ રહ્યું. હું આજે અમુક લાગણીથી કહું છું કે પૂર્વે જૈન કોમ ઘણી જ મોટી હતી, પણ હાલમાં તે સ્થિતિ નથી. આપણી સંખ્યામાં ઘટાડો થયો છે. આપણે નીચે ઉતરતા જઈએ છીએ. હિંદુસ્તાનમાં પૂર્વે જૈનોની જાડોજલાલી હતી. આજે જૈનોમાં તે અગાઉના જૈનોએ બંધાવેલાં તીર્થોની રક્ષા કરવાની તાકાત નથી. આજના જૈનો સનેપાતરૂપી સટાના વેપાર અને મીઠો ચલાવી રહ્યા છે. આ સ્થિતિ હાલમાં છે. આપણે મહારાજ શ્રી વિજયધર્મસૂરિજીના જીવનનો અભ્યાસ કરીને તેમનામાંના ગુણો આપણા જીવનમાં ઉતારવા જોઈએ. હું તમોને અદ્ભુત અને

ભાવપૂર્વક કહું છું કે જાગો, જાગો અને ખીજી
કેમોની પ્રગતિની માફક પ્રગતિ કરો, નહીં તો થોડા
વખત પછી જૈનોનું નામ નિશાન પણ રહેવું મુશ્કેલ
થઈ પડશે. હું આજે સાધુ મહારાજોને પ્રાર્થના કરી
કહું છું કે તમારું સ્થાન શહેરો અને નાના
ઉપાશ્રયોમાં નથી, પરંતુ રાષ્ટ્રના કલ્યાણમાં છે.
તમારું સ્થાન અમદાવાદની મીલોનાં ભુંગળાંમાંથી
ધુમાડા કાઢી ગરીબોનાં લોહી ચુસનાર-રેંસનાર જૈનો
વચ્ચે નથી, પરંતુ ગંભડાઓમાં તમારો સંદેશો
ઝીલનારી પ્રજા વચ્ચે છે. જેમ ભગવાન વીરે
અનાર્યોને અપનાવવા માટે પ્રયાણ કર્યું હતું
તેમ કરો, અને રાષ્ટ્રધર્મને બરાબર બજાવો. આજે
આણંદજી કલ્યાણજીની પેઢી નાણાંથી આપણાં તીર્થો
નહીં રક્ષી શકે. એકાદ બે માણસની લાભવગમી
તીર્થો બચી નહિ શકે. આ વાત મેં કલકત્તામાં
જૈનોની મળેલી સભા સમક્ષ મદમક કંઠે કહી હતી.
પૂર્વે ક્યેલા પાપના પ્રાયશ્ચિત્તને ખાતર તમે રાષ્ટ્ર-
યજ્ઞમાં તમારો ક્ષણો આપો. મહાત્મા ગાંધીજી
આપણને સ્વરાજ દ્વારી દેશે એ ખ્યાલની પાછળ
જમતના કલ્યાણનો ખ્યાલ પણ રહેલો છે. સાધુઓ
અને આચાર્યોને વિનંતિ કરું છું કે તમે એ
મહાપુરૂષને ઓળખો અને સાધુ મહારાજો, તમે
તમારી જાતને વ્યાખ્યાન આપો અને રાષ્ટ્રકલ્યાણના

મહાન કાર્યમાં તમારું તથોબળ રેડા અને તમારો પુરુષાર્થ પ્રગટાવો.

છેવટે, જગતના તમામ જીવોની રક્ષા કરવાનો તથા મદદ કરવાનો અને અરસપરસના ઝઘડા છોડી દેવાનો હું તમોને આશ્વસ કરું છું.

ખાદીનું વેચાણ.

એ પછી શ્રી. કોઠારીજીએ જણાવ્યું હતું કે, આવતી ગાંધી-જયંતી ઉજવવા માટે તમારે ખાદી ખરીદવી જોઈએ અને તમો સર્વ ખાદીના કાર્યમાં પણ કાળો આપશો એવી હું આશા રાખું છું.

[એ પછી ખાદી વેચાણનું કાર્ય હાથ ધરવામાં આવતાં લગભગ રૂ. ૫૦૦૦ ની ખાદી વેચાઈ હતી, જેમાં શ્રી. વીરચંદ પાનાચંદ તરફથી રૂ. ૧૦૦૦, શ્રી. ભોગીલાલ લહેરચંદ તરફથી રૂ. ૧૦૦૦ અને શ્રી. મેઘજી સોજખાલ તરફથી રૂ. ૧૦૦૦ ની રકમો હતી.

ખીજી તરફ સ્વયંસેવકોએ રોકડ ફાળો ઉઘરાવવા માટે જોળી ફેરવી હતી. જેમાં પણ સારી જેવી રકમ મળી હતી. એ પછી સભાની પૂર્ણાહુતિ બહેર કરવામાં આવી હતી.]